

*Тетяна Олександрівна Коваленко,
професор кафедри земельного та аграрного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор
ORCID: 0000- 0002-7103-6209*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНИХ ВІДНОСИН У ЄС ТА ДЕРЖАВАХ – ЧЛЕНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. На початку зародження Спільної аграрної політики ЄС (далі – САП ЄС) національні уряди країн – членів ЄС зберігали автономію щодо впливу на свій аграрний сектор. Із часом було започатковано наднаціональні інститути регулювання сільськогосподарського виробництва. Вищою формою інтеграції на сьогодні є делегування повноважень щодо САП спеціально утвореним органам управління та іншим інституціям ЄС [1, с. 24].

Держави – члени ЄС мають значну гнучкість у сфері законодавчого регулювання аграрних відносин завдяки національним стратегічним планам САП, які приймає кожна держава – член ЄС для реалізації цілей ЄС та їх втілення в національне законодавство шляхом запровадження конкретних заходів, адаптованих до їх місцевих потреб, водночас зберігаючи національне законодавство, яке може бути більш обмежувальним або ліберальним у таких сферах, як регулювання ринку землі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У доктрині аграрного права України були докладно досліджені окремі напрями законодавчого регулювання аграрних відносин у ЄС та державах – членах ЄС, зокрема: правові засади державного регулювання сільського господарства в ЄС, особливості становлення законодавства ЄС з регулювання сільського господарства та правові засади САП ЄС (Р. Сухацький), основні тенденції розвитку аграрного законодавства ЄС (М. Копиця), особливості державної підтримки сільського господарства в ЄС (Х. Григор'єва), нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві в ЄС (Н. Столярчук, В. Півторак), політика ЄС щодо обігу земель сільськогосподарського призначення (М. Дейнега, Р. Гуцол, М. Копиця), проблеми співвідношення продовольчого та сільськогосподарського (аграрного) права ЄС (О. Гафурова). Водночас особливості законодавчого регулювання аграрних відносин у ЄС та державах – членах ЄС не були предметом окремого наукового дослідження, що зумовлює актуальність теми цієї статті.

Метою статті є проведення комплексного наукового аналізу особливостей законодавчого регулювання аграрних відносин як на рівні ЄС, так і в державах – членах ЄС, та обґрунтування напрямів трансформації законодавчого регулювання аграрних відносин в Україні після набуття членства в ЄС.

Методологія дослідження ґрунтується на аналізі Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2021/2115 від 2 грудня 2021 року, інших нормативних актів ЄС, вивченні законодавства держав – членів ЄС та наукових джерел з питань законодавчого регулювання аграрних відносин у ЄС та державах – членах ЄС. У процесі дослідження використовуються комплексні методи, включаючи порівняльний аналіз законодавства ЄС та законодавства країн – членів ЄС, систематизацію інформації щодо особливостей законодавчого регулювання аграрних відносин у державах – членах ЄС, теоретичний аналіз і синтез для обґрунтування напрямів трансформації законодавчого регулювання аграрних відносин в Україні після набуття членства в ЄС.

Основні результати дослідження. У ст. 9 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2021/2115 від 2 грудня 2021 року про встановлення правил щодо підтримки стратегічних пла-

нів, які розробляють держави-члени згідно зі спільною аграрною політикою (Стратегічні плани за САП) та фінансують Європейський сільськогосподарський гарантійний фонд (EAGF) та Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD) (далі – Регламент ЄС № 2021/2115) передбачено, що країнам-членам передається компетенція з конкретизації шляхів і заходів, спрямованих на досягнення цілей САП ЄС. Єдине, що має бути ними враховано, – це норми Хартії ЄС про фундаментальні права, чинне законодавство ЄС, стандарти належної сільськогосподарської діяльності. Негативний вплив підтримки на стан конкуренції має бути виключений. Країни-члени мають визначати заходи фінансової підтримки за умов, щоб вони відповідали Угоді СОТ про сільське господарство та Меморандуму про порозуміння стосовно насіння олійних.

Регламент ЄС № 2021/2115 встановлює, що країни-члени зобов'язані включати у свої національні стратегічні плани умови, за яких господарства отримують як підтримку, так і штрафи за те, що вони не виконують норми законодавства ЄС та стандартів GAEC щодо забезпечення клімату та довкілля, включаючи воду, ґрунти та біорізноманіття, добробуту тварин, здоров'я людей і рослин та стандарти щодо управління бізнесом, про які йдеться у Додатку III, соціальних стандартів, про які йдеться у Додатку IV. Окрема увага надається зобов'язанням по включенню до національних стратегічних планів пункту про підтримку системи дорадчих служб, які надають послуги щодо економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності сільгоспвиробника.

Вимоги до національних стратегічних планів визначені у Регламенті ЄС № 2021/2115 (Title V. Financial CAP strategic plan), згідно з якими кожна країна має сформувати єдиний національний стратегічний план на період з 1 січня 2023 до 31 грудня 2027 року. Якщо у країні є потреба в розробці внутрішніх регіональних планів, такі плани мають розроблятися в рамках національного плану і представлятися як його частина. У своїх стратегічних планах країни-члени мають ставити амбітні цілі щодо охорони навколишнього середовища та упередження зміни клімату. Особлива увага має приділятися залученню регіональної влади та органів, які опікуються охороною навколишнього середовища та змінами клімату, а також місцевої громадськості, соціальних та економічних партнерів, представників громадянського суспільства. Стратегічні плани мають складатися на основі прозорих процедур, взаємодії регіонів, з урахуванням норм чинного законодавства.

Зміст національного стратегічного плану згідно з Регламентом ЄС № 2021/2115 (Chapter II. Content of the strategic plan) передбачає, що національний стратегічний план має містити оцінку потреб, стратегію надання підтримки, положення, які є спільними для різних напрямів надання підтримки, визначення напрямів надання прямих платежів, допомоги окремим галузям, підтримки сільського розвитку, цілі і фінансові плани, систему управління і взаємодії, інструменти перегляду САП ЄС, за потреби – елементи САП ЄС, які впроваджуються на регіональному рівні.

Національні стратегічні плани затверджуються та оновлюються згідно з процедурою, визначеною Регламентом ЄС № 2021/2115 (Chapter III. Approval and amendment of the CAP strategic plan). Так, кожна країна-член має подати національний стратегічний план на погодження разом з усією необхідною додатковою інформацією. Єврокомісія має погодити національний стратегічний план не пізніше, ніж через 6 місяців з моменту його отримання. У разі виникнення необхідності в оновленні національного стратегічного плану, країна-член може подати відповідний запит до Єврокомісії, опрацювати зміни та доповнення і представити їх на розгляд Єврокомісії. Термін погодження такого плану становить 3 місяці. Країна-член також має внести необхідні зміни в національне законодавство протягом 6 місяців, якщо цього вимагає оновлений план.

Згідно з вимогами Регламенту, держави – члени ЄС повинні досягати зазначених цілей, застосовуючи «втручання», які є інструментом підтримки з набором умов прийнятності, визначених державою-членом у її стратегічному плані САП ЄС на основі типу втручання, передбаченого цим Регламентом. Типами втручання є, зокрема, підтримка основного доходу виробників, перерозподільна підтримка доходу, додаткова підтримка доходів для молодих фермерів, кліматичні й екологічні схеми, підтримка виробників у визначених секторах.

Поряд з виконанням обов'язкових умов держави-члени у своїх національних стратегічних планах САП ЄС встановлюють і забезпечують підтримку добровільних схем клімату, навколишнього середовища й добробуту тварин («екосхеми»). Державами-членами встановлюється перелік таких сільськогосподарських методів, причому вони повинні бути розроблені для досягнення однієї або кількох конкретних цілей (з переліку САП ЄС) і охоплювати принаймні дві дії щодо клімату, на-

вколишнього середовища, добробуту тварин і боротьби з протимікробною стійкістю з визначеного в Регламенті списку. Зокрема, це пом'якшення наслідків і адаптація до зміни клімату, захист або покращення якості води й зменшення навантаження на водні ресурси, запобігання деградації та відновлення ґрунту, охорона біорізноманіття, зменшення використання пестицидів тощо. У Регламенті також обумовлено можливість надання цільової підтримки доходів фермерів у окремих секторах чи виробництвах, які визнані важливими з соціально-економічних чи екологічних причин. У ЄС таке застосовується, зокрема, для круп, білкових культур, льону, горіхів, молока і молочних продуктів, яловичини й телятини, хмелю, фруктів та овочів тощо [2].

14 травня 2025 року Європейська Комісія представила свою пропозицію щодо «спрощення» Спільної аграрної політики ЄС (САП). Мета полягає в тому, щоб надати державам-членам більшу гнучкість щодо САП та зменшити адміністративне навантаження на фермерів. Пакет спрощення також явно скорочує екологічні вимоги, що викликає серйозні занепокоєння щодо загальних амбіцій САП щодо сприяння сталому переходу в сільськогосподарському секторі ЄС [3]. Загалом, дрібні фермери та фермери, що займаються органічною діяльністю, найбільше виграють від пакета спрощення САП, оскільки вони отримають збільшену фінансову підтримку та зменшене навантаження, пов'язане з дотриманням екологічних стандартів.

Процес виконання Україною належних умов для вступу до ЄС, зокрема, узгодження національного аграрного законодавства з *acquis* ЄС і забезпечення його ефективності, уже впливає і надалі ще відчутніше відіб'ється на вітчизняній аграрній політиці, яка в підсумку має бути узгоджена з вимогами САП ЄС. Варто також враховувати, що з моменту набуття членства в ЄС Україна буде зобов'язана не лише узгодити свою аграрну політику із САП ЄС, а й розробити та затвердити свій національний стратегічний план відповідно до вимог Регламенту ЄС № 2021/2115. На цьому шляху важливим кроком для України є ухвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на період до 2030 року [4], що було одним із зобов'язань України перед ЄС відповідно до програми підтримки економіки *Ukraine Facility Plan*.

Зазначена вище Стратегія має забезпечити оновлення й трансформацію аграрного сектору на основі використання європейських цінностей, механізмів і стандартів, стати важливим керівництвом для просування України в напрямі інтеграції до ЄС. Схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на період до 2030 року є важливим сигналом започаткування процесу зближення аграрної політики України із європейськими принципами Спільної аграрної політики. Водночас сама Стратегія не позбавлена певних юридичних дефектів, а саме:

- шляхи й способи розв'язання проблем, які існують у цей час у сфері сільського господарства та сільських територій окреслено в надто загальних рисах, що дає можливість довільного їх трактування за подальшого практичного втілення й досягнення поставлених цілей;

- у тексті Стратегії не згадуються вертикально інтегровані корпоративні структури (агрохолдинги), учасниками яких є значна частина сільськогосподарських підприємств, оскільки правове регулювання їх діяльності відсутнє. Проте ці структури існують та істотно впливають на формування і реалізацію національної аграрної політики;

- у Стратегії неодноразово декларується посилення підтримки малих виробників сільськогосподарської продукції, але запровадження європейського підходу до їх поділу на великі, середні й малі не передбачено. Це породжує невизначеність щодо того, кому саме надаватиметься підтримка [2].

Хоча значна частина аграрної політики в ЄС розробляється та здійснюється на рівні Союзу, існують також національні сільськогосподарські політики окремих країн-членів, які залишаються в суто національній відповідальності та фінансуються виключно урядами відповідних країн-членів [5]. Однак ЄС установив рамкові правила для національної політики, які спрямовані на забезпечення неспотвореної конкуренції між країнами-членами в рамках спільного ринку та забезпечення дотримання міжнародних зобов'язань ЄС, зокрема зобов'язань перед СОТ.

Національна політика в сільському господарстві, яку ЄС може прийняти за певних спільних умов щодо державної допомоги, включає допомогу у страхуванні виробництва (зокрема у страхуванні врожаю); допомогу у разі стихійних лих; певні види інвестиційної допомоги в сільському господарстві та переробному секторі; допомогу для молодих фермерів на створення виробничої діяльності та для дострокового виходу на пенсію; допомогу на виконання стандартів; та допомогу на рекламу сільськогосподарської продукції [5]. Більше того, оскільки соціальна політика загалом

залишається під національною відповідальністю в ЄС, соціальна політика для фермерів також проводиться на національному рівні. Це стосується, зокрема, медичного страхування, страхування від нещасних випадків та пенсій – сфер політики, на які здійснюються значні витрати в низці держав-членів [5].

Крім САП ЄС і стратегічних національних планів, які є орієнтирами для розвитку національного законодавства країн – членів ЄС у сфері сільськогосподарського виробництва та розвитку сільських територій, на рівні ЄС ухвалюються спеціальні нормативно-правові акти, які регулюють певну сферу аграрного виробництва чи розвитку сільських територій. Наприклад, законодавча база для розвитку законодавства про харчові продукти та корми як на рівні ЄС, так і на національному рівні складається з деяких фундаментальних нормативних актів, які прийняті законодавчими органами ЄС. Найважливішим є Регламент (ЄС) № 178/2002 від 28 січня 2002 року про встановлення загальних принципів і вимог харчового права, створення Європейського органу з безпечності харчових продуктів та встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпечністю харчових продуктів, відомий як Загальний регламент про харчове законодавство, який охоплює весь харчовий ланцюг від виробництва кормів до первинного виробництва, переробки харчових продуктів, зберігання, транспортування, розподілу та продажу.

На внутрішньому рівні кожна держава-член передбачає внутрішні правила, що відповідають європейському законодавству, та створює державні органи в межах національних кордонів, уповноважені регулювати ті питання, які залишені на розсуд окремих юрисдикцій на основі установчих договорів, а також на основі принципу субсидіарності. Наприклад, систему аграрного законодавства ФРН у сфері регулювання сільськогосподарської виробничої діяльності складають у ієрархічній послідовності три рівні правових норм: загальновизнані норми міжнародного права; аграрне законодавство ЄС, яке також має власну, визначену вище систему; федеральне законодавство та законодавство земель [6]. Власне аграрне законодавство ФРН у сфері регулювання сільськогосподарської виробничої діяльності за предметною ознакою поділяють на такі групи: 1) Німецький цивільний збірник у редакції від 2 січня 2002 року; 2) законодавчі акти у сфері регламентації якості сільськогосподарської продукції, зокрема Закон ФРН про відповідальність за неякісну продукцію від 15 грудня 1989 року; 3) законодавчі акти, що врегульовують земельні відносини, які виникають у процесі ведення сільськогосподарської виробничої діяльності: Закон про правові угоди із земельними ділянками; Закон про податок на придбання земельної власності; Земельний кадастр ФРН; Закон про спадкове право забудови від 15 січня 1919 року; 4) законодавчі акти, що встановлюють загальні правові межі державного регулювання сільськогосподарської виробничої діяльності: Закон ФРН про кредитування орендаторів від 5 серпня 1955 року; Закон про сільськогосподарську оренду від 25 червня 1952 року; Закон про регулювання сільськогосподарської заборгованості від 26 червня 1957 року; Закон про структуру ринку від 16 травня 1969 року; Закон про збутові фонди від 26 червня 1969 року; 5) законодавчі акти, що визначають правовий статус суб'єктів сільськогосподарської виробничої діяльності: Закон ФРН про акціонерні товариства від 6 вересня 1965 року; Закон ФРН про товариства з обмеженою відповідальністю від 20 травня 1898 року та ін. [6].

Висновки. Для забезпечення наближення національної аграрної політики до САП ЄС у процесі розвитку аграрного законодавства та його адаптації до вимог *acquis* важливим є дотримання засад побудови основних елементів національних стратегічних планів країн – членів ЄС, прийняття яких передбачено Спільною аграрною політикою на 2023–2027 роки, зокрема: забезпечення справедливого доходу для фермерів, підвищення їх конкурентоспроможності; покращення позиції фермерів у харчовому ланцюжку і особливо – дії щодо зміни клімату, турбота про довкілля, збереження ландшафтів і біорізноманіття. Важливим сигналом започаткування процесу зближення аграрної політики України із європейськими принципами Спільної аграрної політики є схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 року. Хоча Стратегія загалом враховує національні стратегічні плани ЄС у рамках нової САП ЄС, вона не позбавлена певних юридичних дефектів, які потребують усунення.

З моменту вступу до ЄС аграрні правовідносини в Україні будуть регулюватися нормативно-правовими актами трьох рівнів: 1) міжнародні угоди у сфері сільського господарства, сталого роз-

витку, охорони клімату та біорізноманіття, розвитку сільських територій, експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, регулювання праці в сільському господарстві; 2) САП ЄС та *acquis* ЄС у сфері сільськогосподарського виробництва та розвитку сільських територій; 3) національний стратегічний план на розвиток САП ЄС, Конституція України, закони та підзаконні нормативно-правові акти, які спрямовані на регулювання аграрних відносин, рішення Європейського Суду з прав людини, Конституційного Суду України, судові прецеденти. При цьому міжнародно-правові акти та нормативні акти ЄС матимуть вищу юридичну силу, ніж аграрні закони та інші нормативно-правові акти аграрного законодавства України.

Список використаних джерел

1. П'ясецька-Устич С. В. Генезис спільної аграрної політики ЄС: перспективи та ризики для України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 16. С. 23–28.
2. Бородина О., Прокопа І., Шубравська О. Стратегічні орієнтири сільського господарства і сільських територій України на період до 2030 р.: відповідність європейському вибору. *Економіка України*. 2025. № 1. С. 3–19. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.01.003>
3. The EU's simplification package on the Common Agricultural Policy: Simplification or Deregulation? URL: <https://www.europejacquesdelors.eu/news/the-eus-simplification-package-on-the-common-agricultural-policy-simplification-or-deregulation>
4. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України № 1163-р від 15 листопада 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>
5. Tangermann S., von Cramon-Taubadel S. Agricultural policy in the European Union: An overview, Diskussionsbeitrag, № 1302, Georg-August-Universität Göttingen, Department für Agrarökonomie und Rurale Entwicklung (DARE), 2013. Göttingen. URL: <https://hdl.handle.net/10419/70909>.
6. Рижко П. О. Порівняльно-правовий аналіз форм аграрного підприємництва за законодавством ФРН та України: дис. канд. юрид. наук / Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Харків, 2012. 188 с.

References

1. Piasetska-Ustych S. V. Henezys spilnoi ahrarnoi polityky YeS: perspektyvy ta ryzyky dlia Ukrainy. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Serii: Ekonomika i menedzhment. 2016. Vyp. 16. S. 23–28 (in Ukr.).
2. Borodina O., Prokopa I., Shubravskaya O. Stratehichni oriientyry silskoho hospodarstva i silskykh terytorii Ukrainy na period do 2030 r.: vidpovidnist yevropeiskomu vyboru. *Ekonomika Ukrainy*. 2025. № 1. S. 3–19. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.01.003> (in Ukr.).
3. The EU's simplification package on the Common Agricultural Policy: Simplification or Deregulation? URL: <https://www.europejacquesdelors.eu/news/the-eus-simplification-package-on-the-common-agricultural-policy-simplification-or-deregulation>
4. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii v Ukraini na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1163-r vid 15 lystopada 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text> (in Ukr.).
5. Tangermann S., von Cramon-Taubadel S. Agricultural policy in the European Union: An overview, Diskussionsbeitrag, № 1302, Georg-August-Universität Göttingen, Department für Agrarökonomie und Rurale Entwicklung (DARE), 2013. Göttingen. URL: <https://hdl.handle.net/10419/70909>
6. Ryzhko P. O. Porivnialno-pravovyi analiz form ahrarnoho pidpriemnytstva za zakonodavstvom FRN ta Ukrainy: dys. kand. yuryd. nauk. Natsionalnyi universytet «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho», Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy. Kharkiv, 2012. 188 s. (in Ukr.).

Коваленко Т. О. Особливості законодавчого регулювання аграрних відносин у ЄС та державах – членах ЄС: досвід для України

У статті проведено комплексний науковий аналіз особливостей законодавчого регулювання аграрних відносин як на рівні ЄС, так і в державах – членах ЄС та обґрунтовано напрями трансформації законодавчого регулювання аграрних відносин в Україні після набуття членства в ЄС. Установлено, що для забезпечення

наближення національної аграрної політики до Спільної аграрної політики ЄС у процесі розвитку аграрного законодавства та його адаптації до вимог *acquis* важливим є дотримання засад побудови основних елементів національних стратегічних планів країн – членів ЄС, прийняття яких передбачено Спільною аграрною політикою на 2023–2027 роки. З моменту вступу до ЄС аграрні правовідносини в Україні регулюватимуться нормативно-правовими актами трьох рівнів: 1) міжнародні угоди у сфері сільського господарства, сталого розвитку, охорони клімату та біорізноманіття, розвитку сільських територій, експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, регулювання праці в сільському господарстві; 2) Спільна аграрна політика ЄС та *acquis* ЄС у сфері сільськогосподарського виробництва та розвитку сільських територій; 3) національний стратегічний план на розвиток Спільної аграрної політики ЄС, Конституція України, закони та підзаконні нормативно-правові акти, які спрямовані на регулювання аграрних відносин, рішення Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, судові прецеденти.

Ключові слова: *acquis* ЄС, аграрна політика, аграрне законодавство, адаптація законодавства, національний стратегічний план, Спільна аграрна політика ЄС, Стратегія розвитку сільського господарства, сільськогосподарське виробництво, розвиток сільських територій.

Kovalenko T. O. Peculiarities of legislative regulation of agrarian relations in the EU and in EU member states: experience for Ukraine

The article conducts a comprehensive scientific analysis of the features of the legislative regulation of agrarian relations both at the EU level and in the EU member states, and substantiates the directions of transformation of the legislative regulation of agrarian relations in Ukraine after gaining EU membership.

It has been established that in order to ensure the approximation of the national agricultural policy to the EU Common Agricultural Policy in the process of developing agricultural legislation and its adaptation to the requirements of the *acquis*, it is important to adhere to the principles of building the main elements of the national strategic plans of the EU member states, the adoption of which is provided for by the Common Agricultural Policy for 2023–2027, in particular: ensuring a fair income for farmers, increasing their competitiveness; improving the position of farmers in the food chain and especially – action on climate change, caring for the environment, preserving landscapes and biodiversity. An important signal for the start of the process of approximation of Ukraine's agricultural policy with the European principles of the Common Agricultural Policy is the approval of the Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas in Ukraine for the period until 2030 by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 15, 2024. Although the Strategy generally takes into account the EU's national strategic plans within the framework of the new Common Agricultural Policy for the EU, it is not without certain legal defects that need to be eliminated.

From the moment of accession to the EU, agrarian legal relations in Ukraine will be regulated by regulatory acts of three levels: 1) international agreements in the field of agriculture, sustainable development, climate protection and biodiversity, development of rural areas, export and import of agricultural products, regulation of labor in agriculture; 2) the EU Common Agricultural Policy and the EU *acquis* in the field of agricultural production and development of rural areas; 3) the national strategic plan for the development of the EU Common Agricultural Policy, the Constitution of Ukraine, laws and subordinate regulatory legal acts aimed at regulating agrarian relations, decisions of the European Court of Human Rights, the Constitutional Court of Ukraine, and court precedents. At the same time, international legal acts and EU regulations will have higher legal force than the regulations of the agrarian legislation of Ukraine.

Keywords: Agricultural Development Strategy, agricultural policy, agricultural legislation, agricultural production, adaptation of legislation, development of rural areas, EU *acquis*, EU Common Agricultural Policy, national strategic plan.

DOI: 10.33663/2524-017X-2026-17-214-219

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.03.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 09.04.2026

Дата публікації: 30.04.2026